

Lyckosam fibblejakt

Anders Bertilsson och Tommy Nilsson brukar varje midsommarsöndag gå på jakt efter ovanliga växter. I år blev jaktturen extra lyckosam eftersom de hittade habofibblan, en art som inte setts på åtskilliga decennier.

ANDERS BERTILSSON

Fru ordföranden skrev i förra numret av SBT om vilken sommar det varit och jag kan bara instämma. Både trevliga och mindre trevliga excursioner har det blivit i jakten på hökfibblor *Hieracium*.

En mindre trevlig dag

Först till det mindre trevliga. Jag tänkte avsätta ett par dagar för Dalslands hökfibblor. I början av juli, en varm och vacker dag, valde jag att åka igenom ett av Dalslands rikaste områden, från Dals-Rostock till Dals-Långed väster om Erve. Direkt hittade jag dalfibblan *Hieracium dalicum*, en hagfibbla som är lätt att bestämma i fält. Den var ny för mig och jag såg fram emot en fin dag.

Vid nästa stopp samlade jag en skogsfibbla med smala nedlöpande flikar på bladskaftet. Den stämde helt med bilden av larssonfibbla *H. larssonii* i fibblenumret av "Vrivrånge" (Tyler 2004), och jag trodde jag gjort ett fantastisk fynd. Larssonfibblan är inte sedd sedan början av 1900-talet, då den beskrevs från en insamling i grannsocknen Ånimskog. Besvikelsen blev dock stor när det senare visade sig att mina exemplar saknade de arttypiska cilierna (små korta hår på blommornas tandade spetsar) och därför inte kunde godkännas.

Resten av resan den dagen blev också en stor besvikelse då det visade sig att det inte var bara jag som rotade i vägslänterna. Flera grävmaskiner och sprängarlag var ute och grävde sönder slänter och diken utefter hela sträckan av denna lilla obetydliga landsväg, som är (eller har varit) oerhört artrik med en vacker slätterängsflora och dessutom med mängder av andra arter ur de rika skogar som kantar vägen.

Jag blev mycket frustrerad av att man utan vidare förstörde en av landets artrikaste vägkanter

Figur 1. Kenneth Gunnarsson (till vänster), vaktmästare på Sörängens folkhögskola i Nässjö, gratuleras av Anders Bertilsson. Kenneth har så väl skött om slätterängen utanför skolan att habofibblan ännu kan trivas där, 87 år efter upptäckten. Foto: Margareta Edqvist.

och kontaktade Dalslands botaniska förening, som i sin tur tog kontakt med Trafikverket. Jag föreslog att man låter de avskrapade slätterna förbli osådda. Då kanske den naturliga florans vandringsin och man kan om några decennier åter njuta av artrika vägkanter. Det vore däremot katastrof om man sår in med gräs och lupiner. Jag föreslog också att Trafikverket borde åläggas att under femtio år utrota eventuellt invandrade lupiner eller betala kraftiga böter (t.ex. 5000 kronor per lupin!).

En trevlig dag

Den riktigt lyckade exkursionen ägde rum på midsommarsöndagen, en dag då Tommy Nilsson, Virserum, och jag gjort gemensamma exkursioner ett antal år. I år valde vi att träffas i Nässjö och målet var att söka efter några ovanliga hökfibblor. Bland annat skulle vi besöka lokaler för habofibbla *H. haboëense*, en riktig raritet som är beskriven på 1920-talet från en insamling av G. Samuelsson från Domneberget i Habo socken (Västergötland): "björkbacke nära toppen 27/6 1908".

Hundra år efter Samuelsson besökte jag markerna på Domneberget som nu är helt igenvuxna till blandskogar. Jag strövade runt ett par timmar och fick ihop fem arter hökfibblor. Dock ingen habofibbla. Även i år besökte jag berget före midsommar men nu var skogen avverkad och hyggesvegetationen meterhög och utan fibblor.

Chansen att hitta habofibblan på de tre övriga lokaler i världen där den är funnen bedömde vi som mycket liten, men vi skulle göra ett försök. Först var det "Sm. Nässjö, Sörängens gård. 1/7 1924", insamlad av K. Johansson och G. Haglund. Sörängens gård ligger vid den stora rondellen i Nässjös östra utkant. Området är industriområde eller skogsmark och vi strövade runt ett tag vid resterna av gården utan att hitta någonting.

Som ett sista försök beslöt vi titta på de öppna markerna kring Sörängens folkhögskola efter samma princip som han som letade efter de borttappade nycklarna under gatlyktan. Skolan fanns redan på 1920-talet men är troligen avstyckad från Sörängens gård.

Och, hör och häpna! På södra delen av skolans område fanns det en slätteräng eller en rest av en gammal slätteräng med mängder av sommarfibbla *Leontodon hispidus*, slättergubbe *Arnica montana*, darrgräs *Briza media* och trubbdaggkåpa *Alchemilla plicata*, vilka alla indikerar en fin gräsmark. Det fanns flera hökfibblor och direkt hittade vi habofibblan! Buktrandade oregelbundna blad, hårlösa holkar med täta glandler och tätt stjärnhårigt stjälkblad gör att den är lätt att bestämma i fält.¹

Efter detta fynd lade vi inte ner någon energi på att leta efter de två övriga lokalerna i trakten: År 1924 samlades habofibblan av G. Haglund på de norra ängarna i Isåsa by, idag förmodligen helt igenväxta. Den tredje lokalen låg vid "Lugnet", troligen inom nuvarande stadsdelen Handskeryd.

Hela den nu kända världspopulationen av habofibblan finns alltså på Sörängens folkhögskola och jag bad Margareta Edqvist ta reda på vem som sköter grönyrtorna. Det visade sig vara vaktmästare Kenneth Gunnarsson som sköter området, och just denna och några andra ytor hävdas med en sen slätter. För att uppmuntra honom att fortsätta och för att han berett mig den stora lyckan att återfinna habofibblan, uppvaktade jag honom med tårter och en ros, vilket förevigades av Margareta (figur 1). **SBT**

Citerad litteratur

Tyler, T. 2004. Skogs- och hagfibblor i Bohuslän, Göteborgsområdet och Dalsland. – *Vrivränge* 22 (1): 2–69.

Bertilsson, A. 2011. Lyckosam fibblejakt. [New find of *Hieracium haboëense* in Nässjö, southern Sweden.] – *Svensk Bot. Tidskr.* 105: 321–322. Uppsala. ISSN 0039-646X.

¹ Jag hade glömt att Torbjörn Tyler nämnt att habofibblan samlades redan 2004 vid Sörängens folkhögskola. Det var ett sent taget exemplar som bestämdes till vassel-fibbla *H. chloromaurum*, som också är en sällsynt art. Frön odlades i Lund och visade sig då vara habofibbla.

Anders Bertilsson är amatörbotanist från Västergötland som särskilt intresserat sig för svåra grupper som daggkåpor, maskrosor och hökfibblor.

Adress: Bäcksholm, 565 91 Mullsjö
E-post: bertilsson.gravsjo@telia.com